

Stockholms
universitet

Psykisk ohälsa bland ungdomar i familjehem

Skolfam-konferensen 2024

Hilma Forsman, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

hilma.forsman@socarb.su.se

Stockholms
universitet

Oroande ökning av ungas psykiska ohälsa

Bris: "Anmärkningsvärd ökning av allvarlig psykisk ohälsa"

Studie: Ökning av psykisk ohälsa bland unga – störst bland tjejer

Fler barn och unga får vård och behandling för psykisk ohälsa

Kraftig ökning av psykisk ohälsa bland barn och unga

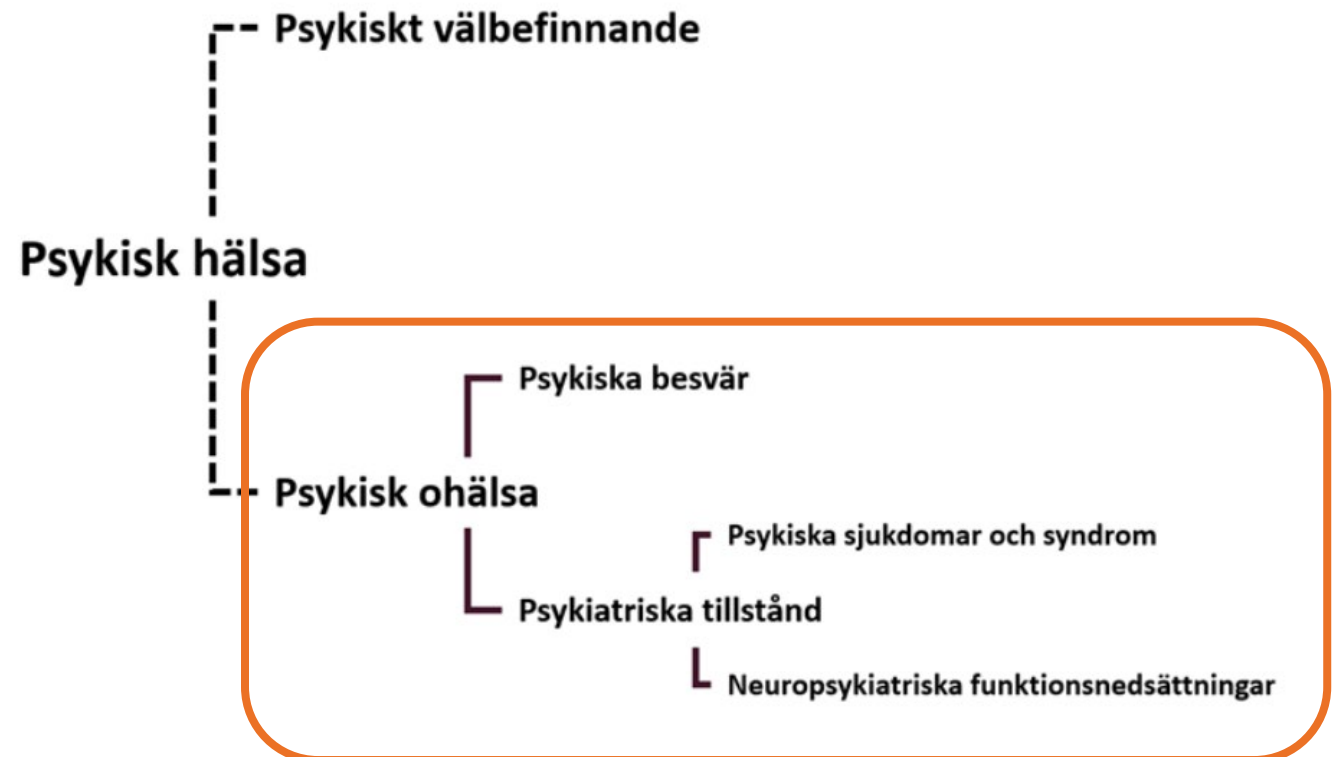
Ny rapport från Socialstyrelsen: Ökad psykisk ohälsa hos barn

Kriskommission för att utreda psykisk ohälsa bland barn och ungdomar

Psykisk ohälsa bland barn och unga – en av vår tids största kriser

Vad menas med psykisk ohälsa?

- Inte alltid klart vad som menas...
- ...denna modell är ett försök att bringa ordning i hur olika begrepp förhåller sig till varandra (Socialstyrelsen, 2024)

Psykisk ohälsa bland placerade barn och unga

- Högriskgrupp för psykisk ohälsa – innan en placering, under tiden i vård och i vuxen ålder
 - Orsakerna till detta är många och samvarierande
- Kunskap om psykisk ohälsa inom gruppen är nödvändig för utveckling av samt bättre planering och samordning av stöd → bättre hälsoomhändertagande

Hur ser då kunskapen ut i Sverige?

- Genom en rad registerbaserade studier vet vi en hel del om psykiatriska diagnoser, suicidförsök och suicid i ung vuxen ålder och ända upp i medåldern
- ...men vi vet förvånansvärt lite om tiden i vård

Hur ser då kunskapen ut i Sverige?

- Genom registerbaserade rapporter från Socialstyrelsen vet vi en del om förskrivning av psykofarmaka för psykiatriska tillstånd under tiden i vård
- ...men vi vet ytterst lite om psykisk ohälsa i form av psykiska besvär
- De få studier som finns är ganska små och följer inte förändringar över tid

[illegible]

...alltså:

- Det saknas större undersökningar av familjehemsplacerade ungdomars psykiska ohälsa och kunskap om hur deras psykiska ohälsa har förändrats över tid

OBS: Pågående projekt.
Presentationen baseras på preliminära resultat som kan skilja sig från framtida publicerade resultat.

Projekt:
Familjehemsplacerade ungdomars
psykiska ohälsa: Förekomst och
förändringar över tid

Finansierat av:
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Syfte och frågeställningar

- Undersöka familjehemsplacerade ungdomars psykiska ohälsa, definierat som självskattade psykiska och psykosomatiska besvär, jämfört med andra ungdomar
 - Hur vanligt är det att ungdomar i familjehem har den här typen av besvär?
 - Finns det några skillnader mellan flickor och pojkar?
 - Har det skett någon förändring över tid?

Data och metod

- Data från Stockholmsenkäten 2004-2022
- Elever i skolor i Stockholms stad
- Totalt drygt 110 000 individer varav knappt 1 procent var placerade i familjehem
 - OBS: Inga uppgifter om placeringslängd eller orsak
- Statistiska analyser separat för flickor och pojkar

Om Stockholmsenkäten

Genomförs av Stockholms stad vartannat år och riktas till unga i årskurs nio och andra året på gymnasiet.

Syftar till att kartlägga och följa utvecklingen gällande ungas levnadsvanor och –villkor:

- Brott och utsatthet för brott
- Droger och spel
- Psykisk hälsa
- Skola, fritid och föräldrar

Frågor om hur ungdomarna mår

Totalt tolv olika typer av självskattade besvär
Analyseras grupperade som *psykiska* och
psykosomatiska besvär och var för sig

91. Känner du dig ledsen och deppig utan att veta varför?
- 1 ☐ Väldigt ofta
 - 2 ☐ Ganska ofta
 - 3 ☐ Ibland
 - 4 ☐ Någon enstaka gång
 - 5 ☐ Sällan
92. Händer det att du känner dig rädd utan att veta varför?
- 1 ☐ Sällan
 - 2 ☐ Någon enstaka gång
 - 3 ☐ Ibland
 - 4 ☐ Ganska ofta
 - 5 ☐ Väldigt ofta
93. Hur ofta har du dålig aptit?
- 1 ☐ Flera gånger i veckan
 - 2 ☐ Ungefär 1 gång/vecka
 - 3 ☐ Ungefär 1 gång/månad
 - 4 ☐ Ungefär 1 gång/termin
 - 5 ☐ Aldrig

Omfattningen av psykiska och psykosomatiska besvär

		Flickor (medelvärde)		
Besvär		Ej familjehem	Familjehem	Skillnad
Psykiska	(0-28)	11.0	12.6	1.6***
Psykosomatiska	(0-20)	9.9	11.3	1.4***

		Pojkar (medelvärde)		
Besvär		Ej familjehem	Familjehem	Skillnad
Psykiska	(0-28)	7.3	7.9	0.6**
Psykosomatiska	(0-20)	7.0	7.7	0.7***

Förekomst av enskilda psykiska besvär

	Flickor (procent)			Pojkar (procent)		
Besvär	Ej familjehem	Familjehem	Skillnad	Ej familjehem	Familjehem	Skillnad
Nedstämdhet	37	52	15***	15	19	4*
Bristande livsglädje	14	25	11***	12	17	5***
Låg energi	25	26	1	16	19	3
Ospecifik rädsla	8	16	8***	3	4	1
Värdelöshetskänslor	25	30	5*	11	11	0
Självmissnöje	32	45	13***	17	21	4*
Kroppsmisnöje	17	21	4*	9	10	1

Förekomst av enskilda psykosomatiska besvär

	Flickor (procent)			Pojkar (procent)		
Besvär	Ej familjehem	Familjehem	Skillnad	Ej familjehem	Familjehem	Skillnad
Huvudvärk	40	47	7**	20	24	4*
Aptitlöshet	33	44	11***	19	29	10***
Magproblem	33	45	12***	17	23	6**
Insomningssvårighet	49	62	13***	40	44	4*
Orolig sömn	25	35	10***	12	15	3*

Överrisker för och höga nivåer av besvär

- Ungdomar i familjehem har högre risker för och högre nivåer av olika typer av besvär jämfört med deras jämnåriga
- När analyserna justeras för demografiska och socioekonomiska bakgrundsfaktorer – minskar överriskerna och nivåerna något
- Överriskerna kan alltså till viss del (statistiskt) förklaras av skillnader i bakgrundsfaktorer

Bakgrundsfaktorer

- Ålder
- Årskurs
- Utlandsfödd
- Universitetsutbildning mamma resp. pappa
- Arbetslöshet mamma resp. pappa

Förändring över tid

- Det finns en generell trend av ökning av besvär
- Psykiska besvär – större ökning bland pojkar i familjehem jämfört med jämnåriga
- Psykosomatiska besvär – inga trendskillnader mellan unga i familjehem och deras jämnåriga
- Enskilda besvär – överlag inga trendskillnader mellan unga i familjehem och deras jämnåriga

Sammanfattning av resultaten

- Omfattningen av psykiska och psykosomatiska besvär är större bland unga i familjehem
- Unga i familjehem har också högre risker för de flesta specifika besvären
- Det finns skillnader mellan flickor och pojkar:
 - Flickor har generellt mer besvär än pojkar – oavsett placering – skillnaderna mellan unga i familjehem och deras jämnåriga är dock större bland flickorna
 - Flickor i familjehem har högre risker för vissa besvär, t.ex. ospecifik rädsla, värdelöshetskänslor och kroppsmissnöje
 - Pojkar i familjehem har högre risker för andra besvär, t.ex. låg energi och aptitlöshet
- Överlag ses samma förändringar över tid bland unga i familjehem som bland deras jämnåriga

Olika typer av kunskap...

- Resultaten är baserade på en stor, lokal, undersökning som har följt gruppen ungdomar i årskurs nio och år två på gymnasiet under en period på närmare 20 år
- Ger kunskap i form av övergripande mönster på gruppnivå – här döljs förstås stora individuella variationer gällande såväl psykisk ohälsa som placeringserfarenhet
- För att kunskapen från den här typen av studier ska kunna omsättas i bättre hälsoomhändertagande behöver den kombineras med annan kunskap som:
 - Levd erfarenhet
 - Professionell expertis

Avslutande reflektioner

Tack för att ni har lyssnat!
Vad är era reflektioner?

Ungefär samma förändring över tid – gott eller dåligt betyg för hälsoomhändertagandet?

Unga i vård som är i behov av stöd – tidigt identifiera och bemöta problem, systematisk screening?

Unga på väg in i vuxenlivet och ut ur familjehemsvården – stöd i dessa övergångar

Skillnader mellan pojkar och flickor – könsspecifika insatser?